

Norsk Oversetterforening
The Norwegian Association of Literary Translators

Kulturdepartementet
postmottak@kud.dep.no

Deres ref.: 16/1857

Oslo, 1. september 2016

Hørings svar – forslag til ny åndsverklov

Norsk Oversetterforening (NO) vil først og fremst takke for en god prosess frem mot høringen, og ikke minst for utsatt høringsfrist. Vi slutter oss til den uttalte intensjonen om å gjøre loven språklig og strukturelt mer tilgjengelig, og noterer oss med glede departementets intensjon om å styrke opphaverens stilling for i større grad å gjøre det mulig å leve av kunstnerisk virke.

Innledende bemerkninger

Hovedpunktene i vår uttalelse er viet høringsnotatets kapittel 6 om § 5 i lovutkastet.

Vi viser for øvrig til høringsuttalelsene fra Kopinor, Norwaco og Kunstnernetverket som vi stiller oss bak. Vi vil i det følgende kun ta for oss punkter som særlig berører vårt felt, eller hvor vi har utfyllende kommentarer til disse uttalelsene.

Språklige bemerkninger

Opphaver

NO bifaller forslaget om å innføre begrepet opphaver i norsk lovgivning. Dette er en pragmatisk løsning, som vi er overbevist om at raskt ville finne en naturlig plass i språket. Begrepets anvendelighet og enkelhet mer enn veier opp for en noe sviktende semantisk logikk. Ordet har falt oss så godt i munnen at vi har tillatt oss å bruke det gjennomgående i hørings svaret.

Åndsvirksomhet

Vi er imidlertid skeptiske til bruken av begrepet "åndsvirksomhet" som innføres i §2-1 om verkshøydekravet. Med tanke på departementets motvilje mot å bruke ordet "opphavsperson" av frykt for at det kunne misforstås som "juridisk person", frykter vi på vår side at innføringen av begrepet "virksomhet" kan være egnet til å skape uklarhet, og lett kan tolkes i betydningen "bedrift, foretak" heller enn "arbeid, aktivitet". Vi mener man kan velge blant ord som "åndsarbeid" eller "åndsinnsats".

§ 2-3 Rett til navngivelse og vern mot krenkende bruk (ideelle rettigheter) (gml § 3)

Her foreslår departementet å stryke fjerde ledd i nåværende §3. Dette er vi sterkt uenige i, og vil be om at § 3 fjerde ledd tas inn igjen. Etter vårt syn er dette en angrebestemmelse som gir opphaver en mulighet til å avverge eller bøte på skaden når produsenten vil foreta endringer i verket som oppleves krenkende, eller som opphaver ikke kan stå inne for.

Se også Kopinors og Norwacos kommentarer til dette punktet.

§ 4-3 Kopiering til privat bruk

Vi er positive til forslaget om at flere rettighetshavergrupper skal få kompensasjon for privatkopiering av deres verk, og viser her særlig til argumentasjonen i Norwacos høringssvar (s. 9–14), om at det må utarbeides et beregningssystem for vederlaget som står i forhold til den faktiske kopiering som finner sted.

§ 4-19 Spredning av eksemplar

Her viser vi særlig til Kopinors og Norwacos høringssvar, og er positive til at departementet fastslår at konsumpsjonsprinsippet ikke får anvendelse på digitale overføringer.

§ 4-36 Vilkår for bruk av verk ved avtalelisens – representativitetskriteriet

Norsk Oversetterforening mener at den foreslåtte godkjenningsperioden på ti år er lite hensiktsmessig, og viser her til Kopinors høringssvar.

§ 5 Opphavsrettens overgang

Norsk Oversetterforening er glad for at departementet ser behovet for å styrke opphaverens stilling ved overdragelse av rettigheter, og synes lovforslagets “Kapittel 5 *Opphavsrettens overgang*” langt på vei lykkes med dette på en balansert måte. Vi vil likevel knytte noen kommentarer til punkter som vi mener er eller kan bli problematiske.

Opphevingen av de særlige reglene om forlagsavtaler (kap. 6.2 i høringsnotatet)

Som det påpekes avviker avtalereguleringen av litteraturfeltet gjennom normalkontraktene i stor grad fra gjeldende § 39e, og vi forstår behovet for å modernisere loven på dette punktet ved å lage generelle og fleksible regler. Vi vil imidlertid påpeke at normalkontraktene ikke dekker hele feltet. Disse avtalene er fremforhandlet mellom Den norske Forleggerforening og de respektive skribentorganisasjonene og regulerer kontrakter mellom medlemmer av disse. Det er dermed både forlag og opphavere som ikke er omfattet av denne reguleringen. En forutsetning for medlemskap i en opphaverorganisasjon vil for eksempel i de fleste tilfeller være at man allerede har en viss produksjon. Videre har disse kollektive avtalene, slik situasjonen er i dag, en usikker status fordi de er basert på et unntak fra konkurranseloven. Dette er etter vårt syn problematisk. Når høringsutkastet kan henvise til normalkontraktene som en standard for regulering av avtaler på litteraturfeltet, bør også disse avtalene gis en status som sikrer at de ikke kan kjennes ulovlige av konkurransetilsynet.

§ 5-1, andre ledd: Spesialitetsprinsippet

Vi setter pris på at departementet har hørt opphaversidens ønske om at det innføres en bevisbyrderregel som legger bevisbyrden til erververen. For øvrig slutter vi oss til Norwacos kommentarer når det gjelder selve utformingen av bestemmelsen.

§ 5-3 Rett til rimelig vederlag

Norsk Oversetterforening er svært tilfreds med å se at departementet foreslår å innføre en regel om ufravikelig rett til rimelig vederlag. Dette er en klar styrking av opphavers stilling ved overdragelse av rettigheter.

Departementet mener at standardavtaler "som gjerne er blitt til ved forhandlinger mellom store og jevnbyrdige organisasjoner" må antas å gi uttrykk for hva som er rimelig vederlagsnivå. Dette slutter vi oss til, og etter vår oppfatning bør rett til kollektive forhandlinger for å fastsette hva som er rimelig vederlag på ulike felter lovfestes, jfr. det som er sagt om normalkontraktene ovenfor. Verd å nevne er at også EU-kommisjonen vurderer rett til kollektive forhandlinger som en mulig løsning her:

Another relevant issue is fair remuneration of authors and performers, who can be particularly affected by differences in bargaining power when licensing or transferring their rights. Mechanisms which stakeholders raise in this context include the regulation of certain contractual practices, unwaivable remuneration rights, collective bargaining and collective management of rights.¹

Departementet ber om høringsinstansenes syn på om det også bør tas hensyn til etterfølgende forhold når rimelig vederlag etter den nye bestemmelsen skal fastlegges, og på hvilken måte. Ettersom normalavtalen på vårt felt kun fanger opp "normale" betingelser (dvs. at vederlaget ikke tar hensyn til salgspotensial), tas det i realiteten ikke hensyn til inntekts*potensialet* på avtaletidspunktet. Vi har sett mange eksempler på at bøker med antatt normalt eller lavt salgspotensial har oppnådd uventet høye salgstall,² uten at dette har gitt opphaver til den norske utgaven noen uttelling. Etter vår mening bør det derfor vurderes å innføre en såkalt "bestselgerklausul" (slik man har i en rekke europeiske land), som gir rett til en viss andel av inntektene (royalty) f.eks. etter 10 000 solgte eksemplarer. Da vil utgiver allerede ha tjent godt på sin investering, og det er rimelig at opphaveren får en andel av overskuddet.

Departementet foreslår videre å gjøre retten til vederlag ufravikelig, men avgrense den mot ansettelsesforhold. Her stiller vi oss bak Kunstnernetverkets uttalelse og ber om at denne avgrensningen fjernes. Se også kommentar til § 5-6 nedenfor.

§ 5-4 Lemping av avtaler

Vi slutter oss til Kunstnernetverkets høringsuttalelse på dette punktet, og vil tilføye at departementets egne anførsler angående domstolenes syn på anvendelsen av avtalelovens § 36 på opphavsrettens område (f.eks. s. 253, s. 262 og s. 265), gjør oss usikre på om forslaget om å ta inn en henvisning til denne paragrafen er tilstrekkelig til å ivareta opphaveres rettigheter når det gjelder muligheten for å tilsidesette urimelige avtaler.

¹ COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT, THE COUNCIL, THE EUROPEAN ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE AND THE COMMITTEE OF THE REGIONS Towards a modern, more European copyright framework. Brussels, 9.12.2015 COM(2015) 626 final.

² F.eks. den norske oversettelsen av *Da Vinci-koden*, som i 2004 solgte i 125 000 eksemplarer i hardback, *Harry Potter*-serien og Elena Ferrantes *Napoli-kvartetten* (2015-) som viser seg å gå i uventet store opplag.

Dette punktet er blitt desto viktigere ettersom vi nå ser at tunge internasjonale aktører som for eksempel Harper Collins begynner å gjøre sitt inntog på det norske markedet og tilbyr uerfarne opphavere kontraktsvilkår som er helt uakseptable i forhold til gjeldende normalavtaler.

§ 5-5 Oppsigelse av avtale ved manglende bruk

Dette er noe vi har arbeidet for lenge, og vi gir vår uforbeholdne tilslutning.

§ 5-6 Åndsverk skapt i ansettelsesforhold

Vi slutter oss fullt ut til de synspunkter som fremkommer i Kunstnernettverkets høringsuttalelse når det gjelder opphavsrettens overgang i ansettelsesforhold, og ber om at presumpsjonsregelen ikke lovfestes.

Siden departementet presiserer at den foreslåtte bestemmelsen ikke er ment å endre gjeldende rett, ber vi subsidiært om at følgende setning fra høringsutkastet tas inn i lovteksten: "Verk som frembringes i oppdragsforhold, for eksempel av selvstendig næringsdrivende, freelancere eller innleide konsulenter, omfattes ikke av bestemmelsen."

§ 9-3 Erstatning og vederlag

Her viser vi til høringsvarene fra Kopinor, Norwaco og Kunstnernettverket.

Norsk Oversetterforening

Ika Kaminka
leder